

MAART 2023

OVERTREDINGEN IN SLACHTHUIZEN

Aanhoudende ernstige overtredingen
in Nederlandse slachthuizen

Varkens in Nood

COLOFON

Dit rapport is een uitgave van:

Stichting Varkens in Nood
Postbus 14584
1001 LB Amsterdam

info@varkensinnood.nl

varkensinnood.nl

Maart 2023

1 SAMENVATTING

Stichting Varkens in Nood heeft bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) rapporten opgevraagd waarin dierenwelzijnsovertredingen in Nederlandse varkensslachthuizen in de periode 2021 beschreven staan.¹ De gerapporteerde overtredingen betreffen ook dit jaar weer fouten die *ernstig vermijdbaar lijden* van varkens tot gevolg kunnen hebben: fouten tijdens het bedwelmen en doden van varkens en de controle hierop. Als gevolg zijn varkens mogelijk nog in leven én bij bewustzijn tijdens de daarop volgende stappen van het slachtproces. De rapporten beschrijven dat NVWA-inspecteurs meerdere keren moesten ingrijpen omdat varkens nog bij bewustzijn waren voordat ze aan één poot werden opgehangen om uit te bloeden. Ook troffen inspecteurs aan het einde van de slachtlijn varkens aan waarvan de halsslagader niet of niet goed was doorgesneden waardoor het dier niet was doodgebloed. Daardoor kunnen varkens levend in de broeibak terechtkomen waar ze verdrinken in het hete water. Deze ernstige overtredingen zijn in strijd met de Wet dieren en de Europese verordening inzake de bescherming van dieren bij het doden.

De rapporten van de NVWA laten zien dat deze afschuwelijke overtredingen in slachthuizen geen incidenten zijn. Ze komen herhaaldelijk voor bij meerdere Nederlandse slachthuizen over de jaren heen. Zo zijn er in [2018](#), [2020](#) en [2022](#) vergelijkbare ernstige overtredingen naar buiten gebracht. Uit de meest recent opgevraagde NVWA-rapportages die in dit rapport beschreven staan, blijkt wederom dat meerdere slachthuizen de controle op effectieve verdoving en verbloeding niet op orde hebben. Deze ernstige overtredingen blijven nog altijd voorkomen en horen bij de huidige gang van zaken in Nederlandse slachthuizen. Daarnaast is het toezicht van de NVWA steekproefsgewijs. Een NVWA-inspecteur ziet niet toe op alle varkens die gestoken worden en in de broeibak terechtkomen, waardoor het aannemelijk is dat de gerapporteerde overtredingen slechts het topje van de ijsberg zijn.

Deze overtredingen zijn dermate ernstig dat deze *nooit* zouden mogen voorkomen. Varkens in Nood roept op tot een 'zerotolerancebeleid' voor deze overtredingen. Geen enkel varken zou nog bij bewustzijn gestoken en verbloed mogen worden en geen enkel varken mag levend in de broeibak terechtkomen. De organisatie pleit voor een verplichte controle die garandeert dat een varken verdoofd is voor de slacht. Daarna moet een aanvullende controle vaststellen dat het dier echt dood is voordat het de broeibak ingaat. Daarnaast wil Varkens in Nood veel strengere straffen voor slachthuizen die de fout ingaan. De stichting pleit ervoor om bij deze ernstige overtredingen de slachtsnelheid te verlagen. Ook zouden de overtredingen behandeld moeten worden als dierenmishandeling. Volgens artikel 2.1 van de Wet dieren is het onnodig veroorzaken van pijn of letsel bij dieren strafbaar. Zaken als deze dienen dan ook strafrechtelijk vervolgd te worden.

¹ Rapporten van bevindingen uit de periode 2021, opgesteld door inspecteurs van de NVWA tijdens hun toezicht in de slachthuizen. Een rapport van bevindingen wordt opgesteld na waarneming van een overtreding. Dit document vormt de basis voor verdere handhaving, zoals een boete en/of corrigerende maatregelen. Deze rapporten zijn opgevraagd via de Wet open overheid (Woo).

2 OVERTREDINGEN

2.1 FOUTEN BIJ BEDWELMEN

Geen controle op bewustzijn varkens na bedwelming

Meerdere rapporten beschrijven een gebrek aan controle op bewustzijn van de varkens na bedwelming. Deze controles zijn van cruciaal belang, omdat slecht bedwelmde dieren risico lopen om bij bewustzijn aan een achterpoot aangehangen te worden en in het ergste geval nog bewust zijn tijdens het steken, doodbloeden of het onderdompelen in de gloeiendhete broeibak. Een standaard controle op de effectiviteit van bedwelming en verbloeding kan deze misstanden voorkomen.

Bijbehorende wetgeving

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 4. Lid 1. Dieren worden uitsluitend gedood nadat zij zijn bedwelmd volgens de methoden en de desbetreffende specifieke toepassingsvoorschriften zoals beschreven in bijlage I. De toestand van bewusteloosheid en gevoelloosheid wordt aangehouden tot bij het dier de dood is ingetreden.

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 5. Lid 1. De bedrijfsexploitanten zien erop toe dat personen die verantwoordelijk zijn voor de bedwelming of ander daartoe aangewezen personeel, periodieke controles uitvoeren om te waarborgen dat de dieren geen tekenen van bewustzijn of gevoeligheid vertonen in de periode gelegen tussen het eind van het bedwelgingsproces en hun dood.

Slechte bedwelming

Bij twee rapporten worden varkens onjuist bedwelmd voordat ze geslacht worden. Dit veroorzaakt onnodig lijden en stress tijdens het bedwelmen zelf, maar ook daarna als de gebrekkige bedwelming niet tijdig wordt opgemerkt. De rapporten beschrijven varkens die nog bij bewustzijn zijn ná het steken om te verbloeden. Deze dieren waren dus niet goed bedwelmd toen ze met een mes in de hals werden gestoken. Een inspecteur schrijft:

“Ik zag dat het varken tekenen van bewustzijn vertoonde (het spontaan knipperen met de oogleden na bedwelming) op de verbloedingsband, net voor het aanhangen. Hiermee heeft het bewustzijnsverlies niet aangehouden tot de dood was ingetreden, met risico op vermijdbaar lijden.”

In één van deze rapporten werd zelfs beschreven dat de inspecteur deze ernstige overtreding twee keer in een half uur constateerde.

“Om 13.26 uur zag ik een varken op de band liggen dat knipperde met zijn ogen. Dat knipperen hield aan tot voorbij de helft van de band, net voor het aanhaken. Ik sommeerde de medewerker die belast was met het aanhaken van de varkens, met handgebaren en woorden, de band te stoppen. Direct daarop controleerde ik de ooglidreflex door voorzichtig het onderste ooglid aan te raken en het varken knipperde hierop met het ooglid. Om te corneareflex te testen op datzelfde moment zou onnodig pijnlijk zijn. Inmiddels kwam ook de welzijnsfunctionaris binnen en pakte direct de bedwelmingstang om nogmaals de kop- en hartverdoving toe te passen. Hierop zag ik dat na deze handeling de ogen naar boven draaide en zowel de ooglid- als corneareflex waren nu

afwezig. Exact hetzelfde gebeurde bij mijn volgende controle om 13.56 uur. Ik zag dit varken knipperen met de ogen."

Er was ook in twee rapporten drie keer sprake van een verkeerd gebruik van de handmatige elektrocutie-tang. De tang wordt niet op de juiste plek van het lichaam geplaatst en geeft het varken daardoor een pijnlijke schok. Daarnaast beschreef een rapport dat het maximum aantal dieren dat in een bedwelmingskooi mag staan was overschreden. Er stonden vijftien varkens in de kooi in plaats van het maximaal toegestane aantal van negen. Bij een hoger aantal varkens duurt de bedwelming mogelijk langer dan nodig is, wat kan lijden tot vermijdbare pijn en spanning bij de dieren.

Bijbehorende wetgeving

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 4. Lid 1. Dieren worden uitsluitend gedood nadat zij zijn bedwelmd volgens de methoden en de desbetreffende specifieke toepassingsvoorschriften zoals beschreven in bijlage I. De toestand van bewusteloosheid en gevoelloosheid wordt aangehouden tot bij het dier de dood is ingetreden.

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 4. Lid 1 j l. Punt 4.1. Bij het gebruik van elektrische bedwelming via uitsluitend de kop van een dier, worden de elektroden aan weerszijde van de hersenen van het dier bevestigd en aan diens grootte aangepast.

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 6. Lid 1. Bedrijfsexploitanten plannen vooraf het doden van dieren en de daarmee verband houdende activiteiten, en voeren het doden uit overeenkomstig de standaardwerkwijzen.

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 6. Lid 2. Bedrijfsexploitanten stellen dienovereenkomstig standaardwerkwijzen op en voeren die uit om te waarborgen dat het doden van dieren en de daarmee verband houdende activiteiten overeenkomstig artikel 3, lid 1, plaatsvinden.

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 15. Lid 1, in samenhang met bijlage III, onder punt 1.9. Het gebruik van apparaten waarmee elektrische schokken worden toegediend, moet zoveel mogelijk worden vermeden. Deze instrumenten mogen in elk geval alleen worden gebruikt voor volwassen runderen en volwassen varkens die weigeren zich te verplaatsen, en uitsluitend op voorwaarde dat de dieren vóór zich ruimte hebben om zich voort te bewegen. De schokken mogen niet langer duren dan één seconde, moeten voldoende worden gespreid en mogen uitsluitend op de spieren van de achterpoten worden toegediend. Wanneer de dieren niet reageren, mogen de schokken niet herhaaldelijk worden toegediend.

2.2 FOUTEN BIJ VERBLOEDEN

Geen controle op effectieve verbloeding

Meerdere rapporten beschrijven een gebrek aan controle op correcte verbloeding. Als varkens niet effectief verbloed worden, zijn ze nog in leven als ze de broeibak in gaan. Het afschuwelijke risico bestaat dan, dat de varkens ondergedompeld in de broeibak met water van ongeveer 60 graden Celsius bij bewustzijn zijn, of weer bij bewustzijn komen. Verbranding en uiteindelijke verdrinking zijn het gevolg. Een correcte verbloeding en een correcte controle op het verbloeden voorkomt het risico op dit ernstige lijden.

Bijbehorende wetgeving

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 4, Lid 1. Dieren worden uitsluitend gedood nadat zij zijn bedwelmd volgens de methoden en de desbetreffende specifieke toepassingsvoorschriften zoals beschreven in bijlage I. De toestand van bewusteloosheid en gevoelloosheid wordt aangehouden tot bij het dier de dood is ingetreden. De in bijlage I vermelde methoden die niet de onmiddellijke dood tot gevolg hebben (hierna „eenvoudige bedwelming” genoemd), worden zo spoedig mogelijk gevolgd door een methode die de dood garandeert, zoals verbloeden, pithing, elektrocutie of langdurige blootstelling aan zuurstoftekort.

Onjuist verbloeden van varkens na bedwelming

Bij drie rapporten worden varkens niet op de juiste wijze gestoken en verbloed. Bij twee van deze rapporten constateerde een inspecteur aan het einde van de slachtlijn dat het varken geen steekgat had. De varkens waren dus niet doodgebloed voordat de dieren in de broeibak terechtkwamen.

“Ik zag dat de nieren van dit karkas zeer donker gekleurd waren, ik zag deze nieren meer bloed bevatten dan normaal. Ik zag dat het karkas veel bloed bevatte, met name in het onderste gedeelte bij de kop. Bij nadere inspectie zag ik dat dit varken geen steekgat had in de hals. Ook zag ik geen steekkanaal in het karkas. Dit varken is na de eenvoudige bedwelming (verdoving met CO2 gas) niet gestoken op de steekplaats en is dus niet uitgebloed voordat het verder uitgeslacht werd.”

Bijbehorende wetgeving

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 4, Lid 1. Dieren worden uitsluitend gedood nadat zij zijn bedwelmd volgens de methoden en de desbetreffende specifieke toepassingsvoorschriften zoals beschreven in bijlage I. De toestand van bewusteloosheid en gevoelloosheid wordt aangehouden tot bij het dier de dood is ingetreden. De in bijlage I vermelde methoden die niet de onmiddellijke dood tot gevolg hebben (hierna „eenvoudige bedwelming” genoemd), worden zo spoedig mogelijk gevolgd door een methode die de dood garandeert, zoals verbloeden, pithing, elektrocutie of langdurige blootstelling aan zuurstoftekort.

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 15, Lid 1. De bedrijfsexploitanten waarborgen dat de in bijlage III opgenomen operationele voorschriften voor slachthuizen in acht worden genomen. Bijlage III, Punt 3.2. Bij eenvoudige bedwelming of slacht overeenkomstig artikel 4, lid 4, worden systematisch de twee halsslagaders of de toevoerende bloedvaten doorgesneden. Elektrische stimulatie vindt alleen plaats nadat is vastgesteld dat het dier bewusteloos is. Verdere uitslaching of broeiing vindt alleen plaats nadat is vastgesteld dat het dier geen tekenen van leven meer vertoont.

2.3 ALGEMEEN DIERENLEED

Vermijdbare pijn, spanning of lijden

Bij al deze overtredingen uit de openbaar gemaakte rapporten is er sprake van (risico op) vermijdbare pijn, spanning of lijden. De dieren zijn niet op de juiste wijze bedwelmd of gedood tijdens het slachtproces. In geval van onjuiste bedwelming of doding lopen dieren het risico om bij volle bewustzijn gestoken te worden of om in een latere stap van het slachtproces – bijvoorbeeld ondergedompeld in de broeibak met gloeiendheet water – weer bij te komen.

Bijbehorende wetgeving

Verordening (EG) Nr. 1099/2009 - Artikel 3, Lid 1. Bij het doden van dieren en daarmee verband houdende activiteiten wordt ervoor gezorgd dat de dieren elke vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden wordt bespaard.

3 ADVIES VOOR BETERE CONTROLE OP BEDWELMING EN VERBLOEDING

Al in [2018](#) werd bekend dat varkens levend in de broeibak terechtkwamen. Ook in [2020](#) en [2022](#) zijn soortgelijke misstanden naar buiten gebracht. Nu blijkt weer dat meerdere slachthuizen de controle op effectieve verdoving en verbloeding niet op orde hebben. Daarnaast is het toezicht van de NVWA steekproefsgewijs. Slechts een klein deel van alle varkens wordt gestoken of in de broeibak getakeld onder het toezicht van een NVWA-inspecteur. Het is hierdoor aannemelijk dat de gerapporteerde overtredingen slechts het topje van de ijsberg zijn.

Deze overtredingen zijn dermate ernstig dat deze *nooit* zouden mogen voorkomen. Geen enkel levend wezen zou op een dergelijke gruwelijke manier aan zijn einde mogen komen. De huidige slachtprocedures schieten tekort om deze ernstige overtredingen te voorkomen. Terwijl ze wél te voorkomen zijn. Varkens in Nood pleit voor een 'zerotolerancebeleid' voor deze ernstige overtredingen. De volgende maatregelen zouden genomen moeten worden om ervoor te zorgen dat *geen enkel varken* meer bij bewustzijn gestoken en verbloed wordt of levend in de broeibak terechtkomt.

1. Stel controlepunten verplicht

De controle of het varken effectief verdoofd en verbloed is gaat regelmatig mis. Om ernstig vermijdbaar lijden te voorkomen, dient ieder individueel varken zorgvuldig gecontroleerd te worden op bewusteloosheid en de dood voordat verdere slachthandelingen plaatsvinden. Stel de volgende controlemomenten verplicht:

- 1) voordat het varken gestoken wordt. Hier dient met zekerheid vastgesteld te worden dat het varken daadwerkelijk *bewusteloos* is.
- 2) voordat het varken de broeibak ingaat. Hier dient met zekerheid vastgesteld te worden dat het varken correct *gestoken en verbloed* is en dat het dier daadwerkelijk *dood* is.

2. Stel *slim* cameratoezicht verplicht

[Er bestaan slimme cameratechnieken](#) waarbij het systeem bij kritieke situaties, zoals een dier dat tekenen van bewustzijn vertoont terwijl dat niet zou moeten, alarmen laat afgaan of de band stillegt. Zo kunnen slachthuismedewerkers tijdig ingrijpen en voorkomen dat varkens levend het slachtproces ingaan. Stel dit soort slim cameratoezicht verplicht in alle slachthuizen. Dit als aanvullend instrument voor het fysieke toezicht.

3. Verzwaar sancties bij overtredingen m.b.t. het niet effectief bedwelmen en/of verbloeden van varkens

Als er een overtreding plaatsvindt m.b.t. het niet effectief bedwelmen en/of verbloeden van varkens, dienen de sancties een dermate afschrikkend effect te hebben dat slachthuizen een hoge urgentie voelen om deze overtredingen te voorkomen. Als de overtredingen voldoende streng bestraft worden, zullen slachthuizen gemotiveerd zijn om meer preventieve maatregelen te treffen. Varkens in Nood stelt voor:

A. Merk overtredingen m.b.t. het niet effectief bedwelmen en/of verbloeden van varkens aan als een overtreding van artikel 2.1 van Wet dieren

Momenteel merkt de NVWA overtredingen op het gebied van ineffectieve verdoving en verbloeding aan als overtredingen van de EG verordening (1099/2009), met een bestuurlijke sanctie tot gevolg. Varkens in Nood is van mening dat deze sanctie niet in verhouding staat tot het lijden van dieren dat veroorzaakt wordt door dergelijke overtredingen. Het varken kan nog bij bewustzijn zijn tijdens het steken en verbloeden of levend in de broeibak terechtkomen. Dit is ernstig vermijdbaar lijden en daarmee dierenmishandeling volgens artikel 2.1 Wet dieren. De overtreding moet dan ook leiden tot strafrechtelijk onderzoek.

B. Verlaag de slachtsnelheid bij overtredingen m.b.t. het niet effectief bedwelmen en/of verbloeden van varkens

In artikel 3 van de verordening 1099/2009 staat dat bij het doden van dieren en daarmee verband houdende activiteiten ervoor wordt gezorgd dat de dieren elke vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden wordt bespaard. Wanneer een slachthuis hier niet aan voldoet, kan de NVWA [dat slachthuis opleggen de slachtsnelheid te verlagen](#). Het niet goed bedwelmen en/of verbloeden van varkens voordat verdere slachthandelingen plaatsvinden is zonder twijfel een *vermijdbare vorm van ernstig lijden*. Wij verzoeken u om bij de slachthuizen die deze overtredingen begaan de slachtsnelheid per direct te verlagen.

BIJLAGE I

TABEL 1. OVERZICHT VAN DE RAPPORTEN MET BIJBEHORENDE OVERTREDINGEN M.B.T. FOUTEN BIJ BEDWELMING, VERBLOEDING EN DE CONTROLE HIEROP

Rapport		Slechte bedwelming	Onjuist verbloeden	Geen controle bewustzijn
WOO 21-0551	12			X
	22		X	
	37	X		
WOO 22-0186	1		X	
	2		X	
	3			X
	5	X X		